

Inleiding.

De classis Groningen-Drenthe is de vloot van ruim 180 gemeenten en evenzovele voorgangers, zowel predikanten als kerkelijk werkers. Op veel plaatsen is een bijzonder betrokken groep mensen aanwezig om de gemeente van Christus waar zij zich bij thuis voelen door te laten gaan. Daardoor zijn in de meeste dorpen en wijken vitale gemeenten aanwezig, die iedere zondag de lofzang gaande houden en de liturgie vieren. Zij beschikken over een kerkenraad en een voorganger, soms een kerkelijk werker en vaak een predikant. De formatie van de voorganger staat sterk onder druk en wordt steeds kleiner, waardoor er slechts weinig voltijds predikantsplaatsen zijn. Dat heeft gevolgen voor de erediensten op zondagmorgen en het functioneren van het bovenplaatselijke werk, aangezien er minder tijd voor beschikbaar is.

We constateren ook dat de aanwezigheid van een kerkelijke gemeente in dorp en wijk onder druk staat. Kerkenraden worden kleiner en grijzer en zijn regelmatig niet meer op sterkte; er is te weinig instroom vanuit andere leeftijdsgroepen om dat op te vangen. Er is minder bestuurlijke kracht aanwezig.

Vanaf mei 2018 is de classis in haar huidige vorm actief en in september van datzelfde jaar en het voorjaar van 2019 zijn respectievelijk de classispredikant en voorzitter visitatie er bij gekomen.

Met name het Breed Moderamen met haar adviseurs vanuit de visitatie en het CCBB is een belangrijke positie gaan innemen voor de classis en haar gemeenten ook in relatie tot de landelijke kerk en haar dienstenorganisatie.

We zijn druk geweest en het wordt steeds drukker door gesprekken met gemeenten die moeite hebben om verder te kunnen.

We hebben regelmatig te maken met conflicten. De samenwerking met de visitatie is goed. Overigens kost de inzet voor problemen in gemeenten veel tijd en energie en is het soms een zoektocht of en hoe die inzet kan plaatsvinden.

De classispredikant heeft altijd een gesprek met gemeenten die vacant zijn geworden, het BM vindt deze gesprekken belangrijk, maar hebben tot nu toe niet geleid tot consequenties in de zin dat er geen toestemming is verleend voor het beroepingswerk. De samenwerking met het CCBB is goed m.b.t. de solvabiliteitsverklaring. Tot nu toe heeft een gebrek aan inzet voor samenwerking geen gevolgen gehad voor het opstarten van het beroepingswerk. We constateren niet dat de verwachtingen van de gemeente ertoe zouden kunnen leiden dat de komende voorganger wordt overvraagd.

Gemeenten die een kerkelijk werker (willen) benoemen als opvulling van een predikants vacature kunnen dit zonder overleg c.q. tussenkomst van het BM van de classis en CCBB doen. Dit heeft in een aantal gevallen geleid tot de nodige ergernis c.q. frustratie bij de betrokken gemeente, kerkelijk werker en het Breed Moderamen, omdat de gemeente een niet gekwalificeerde kerkelijk werker aantrok. Bovendien vindt er – veelal - geen inhoudelijk gesprek plaats met de kerkenraad/gemeente hoe zij de gemeente duurzaam en toekomstbestendig zien. Het breed moderamen zou ord. 3.3.1. ook van toepassing willen zien bij het benoemen van een kerkelijk werker.

Het Breed Moderamen functioneert goed en zo is het ook met de onderlinge contacten. De inzet is enorm: zeker scriba en voorzitter steken er ontzettend veel tijd in, een baan ernaast is eigenlijk onmogelijk. De classicale vergadering gaat moeizaam, al proberen we van alles om dat vlot te trekken.

De afgelopen 2 jaar heeft het Coronavirus grote invloed hierop gehad. De fysieke CV konden geen doorgang vinden, deze werden vervangen door een digitale CV, wat niet altijd optimaal verliep. Het was zoeken naar mogelijkheden, waarin ondersteuning door de DO node werd gemist c.q. ontbrak.

Het gegeven dat enerzijds niet alle gemeenten zijn afgevaardigd naar de classis en anderzijds doordat er 2 jaar geen fysieke CV gehouden konden worden, speelt ons parten: gemeenten raken meer op zichzelf en het contact tussen classis en gemeente is moeilijker geworden.

De corona-maatregelen hebben geleid tot minder ontmoeting en daar hebben we last van gehad. Digitaal spreken is moeilijker en minder intens dan wanneer je elkaar fysiek ontmoet.

Thans proberen we van alles om een en ander vlot te trekken.

Zo wordt de agenda van de CV aan alle kerkenraden, voorgangers en andere belangstellenden toegezonden, met de vermelding dat deze via kerkomroep wordt uitgezonden. Tijdens de CV kunnen belangstellenden via de e-mail vragen indienen om zo deel te nemen aan de discussie.

Ook wordt de CV op de website van de classis aangekondigd.

Een overzicht van ontwikkelingen in onze classis.

A. Gemeenteopbouw

1. Geloofsgesprek.

Het is belangrijk te bespreken wat ons inhoudelijk verbindt: wat betekent geloven, hoe voelen wij ons verbonden met God, wie is Jezus, hoe lezen we de Schrift. Besproken onderwerpen: Bestaat God, met een inleiding van Peter Barthel; Veiligheid en inclusiviteit (n.a.v. rapport over seksisme) met een inleiding van ds. Marianne Gaastra; discussies/gesprekken over het ambt; dit zijn een aantal van de onderwerpen. Bij de vergaderingen van het Breed Moderamen komen uiteraard de commissies en daar spreken we vooral inhoudelijk mee, maar bij de bezinning en andere onderwerpen komt een geloofsgesprek vanzelf tot stand.

We merken dat in de verscheidenheid het soms wel lastig is elkaar vast te houden. Bij de bezoeken aan de gemeenten is er verlegenheid om over geloof en leven te spreken en de indruk bestaat dat het lang niet overal gebeurt. Ook in de beleidsplannen komen weliswaar theologische uitdrukkingen voor, maar zelden een weergave van een geloofsgesprek als uitgangspunt voor beleid. Dat is een zorg.

2. *Gemeentevernieuwing.*

Op een aantal plekken in onze regio wordt geprobeerd vooral met het oog op jongeren te vernieuwen zonder het bestaande te verliezen. Het gaat dan vooral om te proberen aansluiting te vinden bij de leefwereld van jongeren. Dat valt in de praktijk niet mee.

Het is ook moeilijk om binnen de gemeenten zodanig tot vernieuwing te komen dat er recht kan worden gedaan aan de verschillende culturen. Meer liturgische en traditionele gemeenten die samengaan met meer open, evangelische stromingen gaan moeilijk samen, zo is de ervaring. Meestal wordt er een keuze gemaakt voor één van de twee, waarmee een gemeente het risico loopt mensen kwijt te raken die zich er dan niet meer thuis voelen. Liturgische vernieuwing is dan ook moeilijk, maar wordt wel verlangd.

Een pioniersplek in Noordoost Groningen, Siddeburen en Sebaldeburen en initiatieven bij 'Kerken met vaart' in Zuidoost Drenthe zijn pogingen om in dit verband iets te verbinden. Op het terrein van de organisatie is wel sprake van aanpassing, waarbij je niet zo kunt zeggen dat het gaat om vernieuwing: werken met een kleinere kerkenraad en meer werkgroepen, om vrijwilligers een betere plek te geven en meer sturen op kwaliteiten van mensen horen daarbij. Het zal lastig worden onze kerkelijke structuur met de drie ambten op termijn vast te houden. Veel gemeenten gaan meer open voor hun directe omgeving: het dorp of de wijk.

3. *Kliederkerk.*

Is een vernieuwing in de vorm van kerk-zijn die op verschillende manieren plaatsvindt: zowel binnen de traditionele gemeentevormen als ook daar geheel los van. Hierin wordt gezocht naar mogelijkheden om de generaties te verbinden.

4. *Kleine gemeenten*

Er zijn in onze classis veel kleine gemeenten. Er is sprake van een grote betrokkenheid, een rijk levend geloof, veel vrijwilligers; tegelijk constateren we een toenemende zorg over de continuïteit: kerkenraden die niet meer op sterkte zijn en komen; vergrijzing; meer naar binnen gericht en kwaliteit van besturen. Overigens zijn deze ontwikkelingen niet alleen van toepassing op kleine gemeenten; ook grotere zien dezelfde beweging en zorgen op zich afkomen. Als Breed Moderamen geloven wij in de plaatselijke gemeente die op haar geheel eigen wijze in de eigen context gemeente kan en wil zijn. Tegelijkertijd is het duidelijk dat veel gemeenten dat niet zullen kunnen en dat er binnen een aantal jaren dusdanige problemen ontstaan dat gemeenten niet zelfstandig verder kunnen.

Steeds meer gemeenten doen een klemmend beroep op het BM om hen te helpen bij het zoeken naar oplossingen, bv. door het organiseren van kennismakingsgesprekken met elkaar, elkaar deelgenoot maken van ieders probleem, van ieders sterke en zwakke kanten en wat behouden zou moeten blijven. Daarom besteden we veel aandacht aan mogelijkheden van samenwerking, kleinere verbanden of grotere verbanden, gemeenten die elkaar helpen, gezamenlijk beroepen van een voorganger en dergelijke. Dat is moeizaam en kost erg veel tijd. Oorzaken daarvoor zijn de angst voor verlies van eigenheid en grote verschillen met name waar het gaat om de middelen.

We hopen van harte en zijn ervan overtuigd dat een regionale predikant/classicaal adviseur die de continuïteit van deze processen kan begeleiden c.q. behulpzaam zal zijn. Het is een grote zorg voor het Breed Moderamen dat gemeenten niet echt open staan voor dergelijke vormen van samenwerking; dat we samen kerk zijn is niet echt een onderwerp en solidariteit is in de beginfase veelal afwezig. Maar naarmate men meer met elkaar spreekt zal/is de bereidheid om samen te zoeken naar mogelijkheden toenemen. De afgelopen 2 jaar constateren we een toenemend besef van kerkenraden die zich bezighouden met de vraag: hoe kunnen we komen tot toekomstbestendige en duurzame gemeente. Deze hulpvraag komt dan bij het BM terecht die verzocht wordt hierin mee te denken. Een mooie taak/opdracht voor de classicaal adviseur.

5. *Ontmoetingsplekken*

Als Protestantse Kerk zijn er naast de classis plekken van ontmoeting, zoals de ring en de werkgemeenschap.

De ringen functioneren vrijwel nergens zoals ze bedoeld zijn: voor gemeenteleden en ontmoeting. Wanneer ringen bij elkaar komen gaat het om ambtsdragers en is de formule zo ongeveer die van de vroegere classis. Er is wel behoefte aan die ontmoeting en aan uitwisseling hoe de dingen gaan in de gemeenten. Tegelijkertijd vinden mensen het een belasting en een extra vergadering, waar niemand op zit te wachten.

De werkgemeenschappen van predikanten en kerkelijk werkers, kortweg voorgangers, lopen, maar niet overal even goed. De opkomst is een zorg, omdat er wel erg gemakkelijk wordt afgezegd; de bijeenkomsten zijn altijd goed en nuttig, omdat hier wel degelijk uitwisseling en collegiaal overleg plaatsvindt. Studie en nadenken over bepaalde ontwikkelingen in kerk en samenleving komen langs en het is goed om dat met elkaar te bestuderen. Jammer dat het niet in ieders schema past. Overigens is het ook lastig met zo veel deeltijd-voorgangers, zowel predikanten en zeker kerkelijk werkers met erg kleine aanstellingen.

6. *Contacten en afstemming*

Wanneer er in plaatselijke gemeenten vragen zijn wordt vaak een beroep gedaan op de Dienstenorganisatie van onze Protestantse Kerk. Het contactcentrum pakt de vragen op en beantwoordt deze binnen afzienbare tijd en meestal adequaat.

Protestantse Kerk Classis Groningen-Drenthe

Dat is voor kerkenraden heel prettig. Een enkele keer vindt er overleg plaats met de classispredikant, waar het gaat om inhoudelijke dan wel beleidsvragen of wanneer er vanuit één gemeente wel erg veel soms tegengestelde vragen komen. Dat werkt prima.

Er is verder weinig afstemming tussen de regio en het land: dat kan beter en er wordt ook wel aan gewerkt. In de regio werken een dorpskerkenambassadeur en een contactpersoon KIA vanuit de Dienstenorganisatie: het is van essentieel belang dat de activiteiten op elkaar aansluiten en dat is niet altijd het geval. In onze classis hebben we bovendien nog te maken met een Classicaal Diaconaal Consulent. Daarom hebben we een overleg gehad als classispredikant met de voorzitter van de visitatie, dorpskerkenambassadeur, de beleidsondersteuner CCBB en de diaconaal consulent. Op dat moment was de contactpersoon KIA niet in beeld. Ook horen wij dat er zo nu en dan wordt gekeken naar mogelijkheden voor pioniersplekken; dat gaat nogal eens langs ons heen en dat is jammer.

We vinden het ook belangrijk dat colleges elkaar weten te vinden. Daarom hebben we een ontmoetingsdag georganiseerd door het BM met CCBB (beheerszaken), CCvV (visitatie), CcvO opzicht en CB&G (bezwaren en geschillen). Dat was goed en is de bedoeling op termijn weer eens te herhalen.

Ons motto: we moeten het samen doen. Dat geldt voor de gemeenten, dat geldt zeker voor de werkers in onze regio.

Voor de goede contacten zijn er uiteraard de vierjaarlijkse bezoeken van de classispredikant, de momenten van gesprek bij een vacature (problematisch bij benoeming kerkelijk werker) en de initiatieven vanuit het Breed Moderamen voor overleggen met groepen gemeenten. We hopen dat ook de classicale vergadering meer als zodanig gaat functioneren; daarom stimuleren we digitale deelname van mensen en nodigen we iedereen uit om mee te doen en te spreken, ook al is er geen sprake van stemrecht.

In juni 2021 heeft het Breed Moderamen tesamen met vertegenwoordigers van de Dienstenorganisatie een werkbezoek gebracht aan de regio Noordoost Groningen, PG Vries en de gemeenten Nijeveen en Kolderveen. Een verslag van dit werkbezoek vindt u op de website van de classis.

Afgevaardigden naar meerdere vergaderingen zijn vaak moeilijk te vinden: problematisch is de belasting en geen zin in vergaderen. Op dit moment zijn een aantal vacatures naar de classicale vergadering al enige tijd niet ingevuld. Dat baart ons zorgen. Het blijkt dat de afstand classis – gemeente als te groot wordt ervaren. In het verleden was de classis in vele gemeenten een vast agendapunt van de kerkenraad. Iedere gemeente vaardigde 1 of 2 ambtsdragers af naar de CV, de afgevaardigden kenden elkaar veelal. Dat nu niet iedere gemeente meer vertegenwoordigd is in de CV wordt door velen als nadeel ervaren, wat niet bevorderlijk is om de afstand classis gemeenten te verkleinen, c.q. de betrokkenheid van de gemeenten op de classis te vergroten. De classis is ook een plek van ontmoeting van gemeentes, die wordt node gemist.

7. *Geestelijk leiderschap.*

Aan classispredikant en Breed Moderamen wordt zogeheten ‘geestelijk leiderschap’ toegekend. Wij proberen dat vorm te geven op verschillende manieren: door initiatieven te nemen met het oog op de toekomst van onze kerk, zoals het samenroepen van gemeenten met het oog op samenwerking, iets voor elkaar kunnen betekenen; door de invulling van de bijeenkomsten van de classicale vergadering; door onze persoonlijke inzet en het betrekken van anderen bij het oplossen van probleemsituaties. Leiderschap betekent dat je voorop loopt en met anderen wegen onderzoekt om te gaan en soms te wijzen en andere keren af te wijzen. Leiderschap betekent ook met elkaar de risico’s verkennen van bijvoorbeeld vernieuwingen of juist doorgaan op dezelfde weg, samenwerken of zo zelfstandig zijn dat je er alleen voor jezelf bent, bespreken en benoemen van de energie die op verschillende plekken aanwezig is of waar dat juist ontbreekt.

B. Kerk in de samenleving

1. *Kerk als schuilplaats*

De kerk als een gemeenschap van mensen waar mensen kwetsbaar mens kunnen zijn, zich geborgen mogen weten en waar maatschappelijke verschillen wegvallen. De kerk als een plek waar woorden van vergeving en verzoening, van opstaan en genade klinken. Het is onze roeping om te zorgen dat een dergelijke plek in het dorp aanwezig blijft zo lang dat ook maar enigszins mogelijk is voor de leden van de gemeente en voor de samenleving er omheen. Hier wordt de Schrift geopend en de eredienst gevierd, is diakonie present, is omzien naar elkaar vanzelfsprekend en gaan we in gesprek over geloof en leven, waarbij we tegelijk ons openen naar de samenleving. Opengaan naar buiten is een uitdaging, de vierplek spreekt vanzelf. Tegelijk is duidelijk dat de samenleving ook van invloed is op de kerkelijke gemeente: jonge mensen die zich op een andere manier verbinden, ouderen die langer vitaal zijn en een sterke individualisering en polarisatie merken we ook in de kerkelijke gemeenten.

Begin 2019 werd het Breed Moderamen door een casemanager van een Penitentiaire inrichting verzocht of zij mogelijkheden heeft om een gedetineerde die in september van dit jaar zal worden uitgezet naar Sierra Leone te ondersteunen bij zijn terugkeer. Het breed moderamen heeft hierop positief gereageerd en het diaken lid van het BM hiermee belast. Uiteindelijk is de betrokken gedetineerde teruggekeerd naar Sierra Leone, waar hij met beide handen de mogelijkheid heeft aangegrepen om een eigen bedrijfje te starten.

2. *Kwetsbare mens*

Dat een plek waar ons kwetsbaar mens-zijn aan de orde kan komen nodig is maakte de Coronacrisis wel duidelijk. In één klap bleek dat wij veel kunnen regelen, organiseren en uitzoeken en zo mogelijk maken, maar we blijven kwetsbaar. Het leek of meer mensen onze digitale vieringen meemaakten en we weten nog niet helemaal of dat ook daadwerkelijk het geval was. De crisis heeft echter ook onze eigen kwetsbaarheid aan het licht gebracht.

Meer ouderen blijven thuis en maken de viering daar mee, digitaal of via de TV; dat betekent dat de gemeenschap onder druk staat. Dat geldt ook voor jongeren, die bleken zonder kerk te kunnen en maar moeilijk de weg terugvinden.

Tijdens de Corona-crisis bleek aan de ene kant eensgezindheid, die leidde tot verbinding bij het oplossen van allerlei problemen, zoals de digitale uitzendingen of de mogelijkheden voor ons omzien naar elkaar vinden. Kerkenraden die voor de Coronacrisis nauwelijks met elkaar samenwerkten stelden hun kerk en kerkomroep beschikbaar aan nabuurgemeenten voor gemeenschappelijke of afzonderlijke uitzending van vieringen. Aan de andere kant bleek soms ook een verdeeldheid de kop op te steken waar het ging om je te houden aan de door de overheid uitgevaardigde maatregelen.

3. *Klimaat*

Door de vragen die de verandering van ons klimaat oproepen en met name onze eigen rol daarbij is er op verschillende plekken meer aandacht gekomen hoe om te gaan met onze bezittingen: gebouwen waar meer aandacht is voor het gebruik van energie met zonnepanelen of andere maatregelen; landerijen waarbij ook bij pacht en gebruik door derden wordt nagedacht over voorwaarden op welke manier het land kan worden ingezet. Groene kerken hebben we in onze classis nog weinig, maar er komt meer aandacht voor.

4. *Landelijke overheid*

De landelijke overheid vraagt aandacht van de lokale overheid voor de zogeheten 'kerkenvisie'. Ook in onze classis is er op sommige plekken hard aan gewerkt om samen met de burgerlijke overheid een inventarisatie van de aanwezigheid en het gebruik van kerkgebouwen te maken. Ook wordt gezamenlijk nagedacht over hergebruik, nieuwe manieren om ze te gebruiken gecombineerd met het gebruik door de kerkelijke gemeente: voor cultuur, als religieus erfgoed, maar soms ook voor bedrijvigheid en door ondernemers. Dat sluit aan bij de nota 'Speelruimte gezocht', dat belangrijk is voor de plaatselijke kerkenraden in het bijzonder zij die zijn belast met het beheer, maar zij niet alleen.

Andere functies benutten is een kwestie van beleid. Meer kerk in het dorp biedt ook meer mogelijkheden voor het gebruik van de gebouwen.

5. *Diaconaat*

Op veel plaatsen ontstaan actieve diaconale platforms, vaak samen met andere kerkelijke gemeenschappen in het dorp of in de directe omgeving. Ze zijn gericht op hulp bij zorg (WMO), vragen rondom armoede, voedselbank, kledingbank en dergelijke. Opvang van vluchtelingen is een belangrijk onderwerp. Bij de diaconie is het wel eens niet zo eenvoudig om actief te zijn, omdat de maatschappelijke betrokkenheid wordt gezien als een partijpolitiek statement. Daarbij is de inzet van financiële middelen ook een punt van aandacht, zeker waar het gaat om rijkere diaconiën, die we hebben in onze regio.

Het is nog steeds moeilijk om diakenen in te zetten bij de maatschappelijke problemen in bredere zin: de grote verschillen en de gevolgen daarvan in onze samenleving en de zorg voor mensen die het moeilijk hebben hun draai te vinden, dichtbij en veraf; opvang van dak- en thuislozen en de zorg voor jonge mensen. Een collecte houden is prima, maar het onderwerp echt bespreekbaar maken is moeilijker. Dat geldt overigens niet alleen voor diaconale onderwerpen: de vragen rondom het levenseinde en medisch ethische kwesties, klimaat, oorlog en vrede zijn niet altijd onderwerp van gesprek in de gemeenten.

Het betekent ook dat we als kerkelijke gemeenten ons niet altijd duidelijk laten zien in de samenleving. Zondagsopening van winkels of de manier waarop onze overheid soms omgaat met burgers laten we voor betrokkenen.

6. *Samenwerken met andere kerkelijke gemeenschappen.*

We zien ontwikkelingen waar het gaat om samenwerken met andere kerkelijke gemeenschappen, soms in oecumenisch verband, dan weer in andere verbanden. Gemeenten proberen kerk te zijn op het dorp en het is niet altijd vanzelfsprekend dat het gaat om de Protestantse Kerk.

Bovenstaande is een greep uit de ontwikkelingen die wij waarnemen in onze classis. Aan de ene kant zijn we blij en worden we regelmatig verrast in de gesprekken: waar het de liefde voor de kerk betreft, waar de gesprekken over kerk zijn en geloven worden gevoerd en waar de gemeente daadwerkelijk de plek is waar alle verschillen wegvallen en mensen naar elkaar toe open kunnen gaan. En dat gebeurt. Aan de andere kant maken we ons zorgen over de zo nu en dan moeilijke beweging van kerkelijke gemeenten naar elkaar toe, waardoor de eigen gemeente op termijn onder druk komt te staan vanwege de beperkte menskracht die er nog is. Dat een kerkenraad ons meegeeft 'dat ze doorgaan tot de laatste het licht uitdoet' strijdt met onze inzet voor duurzaamheid en toekomstbestendig kerk zijn. Echter, het is uiteindelijk de plaatselijke kerkenraad die beslist over de te varen koers.

Glimmen, 10 mei 2022

Jan Hommes, classispredikant

Leny de Zeeuw, scriba